

уково-технічне відділення карного розшуку було реорганізовано в науково-технічний відділ.

Таким чином, структура міліції України була відбудована в повному обсязі з частковими змінами в її підрозділах до і після звільнення від загарбників, чим ще раз доведена свою доцільність та життєздатність.

Література

1. Внутренние войска в Великой Отечественной войне 1941 – 1945 гг. Документы и материалы. — М.: Юридическая литература, 1975. — 726 с.

2. Из истории милиции советской Украины. — К.: Изд-во МООН УССР, 1965. — 400 с

3. Інформаційне бюро УМВС України. — Ф. 36, оп. 1, д. 15.

4. Інформаційне бюро УМВС України. — Ф. 46, оп. 1, д. 61.

5. Органы и войска МВД России. Краткий исторический очерк/ Под ред. В. Ф. Некрасова, А. В. Борисова и др. — М.: Объединенная редакция МВД России, 1996. — 465 с.

6. Организационная перестройка аппарата милиции Советской Украины применительно к деятельности в чрезвычайных условиях Великой Отечественной войны / Сост. А. П. Тимченко. — К.: Изд-во КВШ МВД СССР, 1984. — 20 с.

7. ЦДАВОВ України. — Ф. 2, оп. 7, од. хр. 602.

І. Д. Коцан

(Університет внутрішніх справ)

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ САНІТАРНО-АДМІНІСТРАТИВНОГО ВІДДІЛУ ПРИ ХАРКІВСЬКІЙ ГУБЕРНСЬКІЙ МІЛІЦІЇ

Зміни системи органів внутрішніх справ у 20-і рр. обумовлювалися низкою обставин: режимом економії, що проводилася, курсом на скорочення адміністративно-управлінських витрат, передачею ряду державних органів на місцевий бюджет, відмовою від надзвичайщини, багато в чому виправданої в умовах громадянської війни, яка потребувала розподілу повноважень між різноманітними ланками державного апарата, національно-державним будівництвом та ін.

Маючи своїм призначенням проводити в життя розпорядження радянської влади й охороняти особисту і майнову безпеку

ку населення, міліція була змушена не раз змінювати свій апарат, не тільки з мотивів вишукування кращих форм організації, але і відповідно до характеру виконуваних функцій та їх обсягу, що постійно змінювався. [Советская милиция история и современность (1917 – 1987), с. 117].

З огляду на те, що ні законодавство того часу, ні наука державного права не знали розподілу державних органів на представницькі і виконавчі в сучасному розумінні, термін «виконавчий» означав підсобний, допоміжний орган. Що стосується міліції, то це можна проілюструвати на прикладі покладання на неї обов'язків по сприянню іншим державним органам. [Полиция и милиция России: Страницы истории, с. 185]

Виконавчий характер міліції найбільш яскраво виражався у виконанні нею таких обов'язків: проводити в життя заходи, що впливають із функцій, здійснюваних НКВС, а також сприяти органам «усіх відомств при проведенні останніми в життя покладених на них завдань». Забезпечення міліцією обов'язку сприяти усім відомствам відбивало неміцність державного апарата, зберігання місницьких тенденцій, було свідченням наявності засобів державного керування, властивих «військовому комунізму», коли панівне значення придлялося методам примуса. У відомій мірі через цей канал здійснювалося те державне регулювання існу, що дозволяло не випускати розвиток капіталістичних відношень із відомих рамок і забезпечувати незмінність політичної системи.

Але діяльність міліції завжди була спрямована на викорення антигромадських дій у всіх їх можливих проявах, у тому числі і з невиконанням обов'язкових постанов в області санітарії та охорони чистоти.

Так наказом по радянській робітничо-селянській міліції Харківської губернії від 18 червня 1921 р. згідно з постановою президії губвиконкому від 16 червня 1921 р. при Харківській губміліції з метою постійного нагляду за санітарним станом міста Харкова та всіх населених пунктів губернії та спостереження за точним і неухильним виконанням населенням та установами всіх санітарних законоположень, окремих обов'язкових постанов і розпоряджень органів Наркому охорони здоров'я та спеціальних Надзвичайних санітарних комітетів 25 липня 1921 р. був утворений санітарно-адміністративний відділ, котрий став частиною Харківської губміліції і був апаратом.

здатним оперативно і точно впроваджувати в життя всі необхідні санітарні заходи, створюючи де потрібно, відповідний вплив і користуючись при цьому стройовими чинами міліції.

Санітарно-адміністративний відділ був виконавчим органом Наркомун охорони здоров'я та Надзвичайного санітарного комітету, який систематично та безперервно спостерігав за чистотою майданів, вулиць, дворів, місць виготовлення та продажу продуктів повсякденного вжитку і. т. ін.

На чолі санітарно-адміністративного відділу стояв начальник на правах помічника начальника губернської міліції.

Для заміщення посад по санітарно-адміністративному відділу до санітарних наглядачів включно, могли бути призначені тільки особи зі спеціальною медичною освітою або ті, що прослухали спеціальні санітарні курси.

Санітарно-адміністративним відділом були розроблені положення, інструкції для санітарних наглядачів та старших помічників начальників районів з санітарної частини. Набраний штат працівників для міста — 12 (за кількістю районів), саннаглядачів — 72, з розрахунку по п'ять осіб на район і по три особи на великих базарах. Санпрацівники набирались по можливості з осіб, ознайомлених з основами санітарії та гігієни. На посади старших помічників начальників районів по санітарній частині були призначені виключно лікарі. Саннаглядачами — в більшості студенти медицини та ветеринари.

Для повітів також були розроблені інструкції та положення. Набір працівників покладалася на повітміліцію та узгоджувався з повітвиконкомами. Організація саннагляду в повітах гальмувалась відсутністю відповідних працівників.

Для поповнення штатів санітарно-адміністративним відділом з 1 жовтня 1921 р. були організовані місячні курси, на яких навчали санграмоті міліціонерів школи червоних курсантів.

При обході своїх районів саннаглядачі складали відповідні повістки і пропонували порушникам усунути в указаний термін помічені антисанітарні явища. Наказом населенню був визначений термін до 25 липня 1921 р. привести в належний санітарний стан двори та вулиці. На тих, хто не виконав наказу і не усунув недоліків, зазначених повістками саннаглядачів, були складені протоколи. Всього складено 288 протоколів. За представленням санітарно-адміністративного відділу за цими

протоколами відділом управління визначені такі стягнення: грошовий штраф від 25 до 500 тисяч карбованців на 39 домкомів, направлено в штрафний батальйон при губміліції по очистці міста вісім чоловік на термін від семи днів до одного місяця. Була заборонена робота двох хлібопекарень, що не виконали обов'язкової постанови по санчастині [ХОДА, ф. р-203, оп. 1, спр. 324, арк. 50].

Всі протоколи, заяви та інше на осіб, винних в невиконанні розпоряджень влади по санітарній частині направлялися для накладення адміністративних стягнень: в повітах — начальникові повітової міліції, в місті Харкові — начальникові губернської міліції.

При складенні актів, що вимагали санекспертизи, агенти санітарно-адміністративного відділу залучали з цією метою санітарного лікаря, а в випадку необхідності санітарної технічної експертизи — дільничного міського архітектора.

Право накладання адміністративного стягнення надавалося: в повітах — начальникові повітової міліції через відділи управління повітвиконкомів, у місті Харкові — начальникові губернської міліції через відділ управління губвиконкому.

При відділах управління виконкомів існували комісії з трьох осіб, обраних, у місті Харкові — від адміністративно-міліційної та медико-санітарної секції міської ради та відкомгоспу для розгляду і установаження розмірів стягнення на підставі наданих актів санітарного огляду. В повітах комісія утворювалася з відповідальних працівників повітвиконкому, відділу охорони здоров'я та відкомгоспу. Постанови комісії затверджувалися відділом управління виконкому і направлялися начальникам губернської та повітової міліції для виконання.

Начальникам повітової міліції надавалося право накладати штрафи в розмірі 300 000 карбованців або арешт та утримання в концтаборі на термін до одного місяця.

Начальникові губернської міліції надавалося право накладати штрафи в розмірі 500 000 карбованців або арешт з утриманням в концтаборі чи штрафному батальйоні на термін до трьох місяців.

Всі штрафні суми вносилися в Народний банк на поточний рахунок губвиконкому та витрачалися на поліпшення санітарного стану губернії.

У місті Харкові для концентрації адміністративно-заарешто-

ваших осіб, відповідно до положення про адміністративно-санітарний відділ, при начальникові губернської міліції був створений штрафний батальйон, робота якого була спрямована здебільшого для санітарної очистки міста. До складу штрафного батальйону включалися громадяни постановою начальника губернської міліції за невиконання обов'язкових постанов в галузі санітарії й охорони чистоти. Термін перебування в штрафному батальйоні не повинний був перевищувати трьох місяців за один проступок. Робота в штрафному батальйоні відбувалася з 10-ти до 18-ти годин без позбавлення волі і без казенного утримання, явка на роботу призначалася в 9 годин. Командні особи батальйону призначалися начальником губернської міліції. Громадяни, зараховані в батальйон і, що порушили дане положення і розпорядження командних осіб переводилися в концентраційний табір на термін їхнього покарання по розпорядженню начальника губернської міліції [ХОДА, ф. р-563, оп. 1, спр. 38-а, арк. 46 – 47].

З липня по жовтень 1921 р. із контрольних книг саннаглядачів, в котрі, оглядаючи двори та вулиці, вони записали результати контролю (а дійсність кожного огляду підтверджувалася печатками домкомбедів), видно, що оглядалось 14 000 дворів, вручено 173 повістки, складено 60 протоколів, накладено стягнень на суму 5 000 000 карбованців, відправлено в штрафний батальйон чотири чоловіки. Все місто оглядалось приблизно в три тижні. Підсумки таких оглядів за кожні сім днів сповіщались в Надзвичайний санітарний комітет та в Головміліцію.

Санітарно-адміністративний відділ підтримував постійні стосунки з відділом комунального господарства, намагаючись залучити відповідні йому пдвідділи до більш інтенсивної роботи, сповіщаючи систематично про антисанітарні явища і місця, що підлягають наведенню відповідного санітарного порядку відкомгоспом і категорично пропонував йому проводити належну роботу.

На великих базарах (Благовіщенському, Кінному) були встановлені постійні чергування саннаглядачів, що спостерігали за систематичним прибиранням ринкових площ і не допускали продажу недоброякісних продуктів, користуючись консультаціями лікарів та лабораторіями Міськепіду [ДАХО, ф. р-203, оп.1, спр. 324, арк. 50].

Через прагнення, що спостерігалося постійно, покласти на міліцію виконання тих або інших функцій Наркомат внутрішніх справ був змушений регулярно видавати накази, циркуляри з нагадуванням про те, які обов'язки повинні виконуватися міліцією, нерідко докладаючи до них переліки законів, підзаконних актів, що визначають ці обов'язки [Мальгин, с. 18].

Неодноразово приймалися рішення про звільнення міліції від невластивих функцій, але протягом всього аналізованого періоду вона була просто перевантажена ними. По різних оцінках від 45 до 50% (а в ряді випадків — до 80%) усього обсягу проведеної роботи не відносилось безпосередньо до охорони суспільного порядку, боротьби зі злочинністю, забезпеченню суспільної безпеки [Органы и войска МВД России. Краткий исторический очерк, с. 180].

Отже сприяння органам громадської влади в здійсненні покладених на них обов'язків — одна з сторін багатогранної діяльності міліції тих років. І документи свідчать, що незважаючи на труднощі, з якими була пов'язана організація та діяльність української радянської міліції, у цілому органи міліції з покладеними на них завданнями по охороні правопорядку та громадської безпеки справлялися.

Література

1. ХОДА. — Ф. р-203, оп. 1, спр. 324, арк. 50.
2. ХОДА. — Ф. р-563, оп. 1, спр. 38-а, арк. 46 — 47.
3. Мальгин А. Я. Развитие системы подбора, расстановки и обучения кадров органов внутренних дел Советского государства (лекция). — М.: Академия МВД России, 1995. — 26 с.
4. Органы и войска МВД России. Краткий исторический очерк. — М.: Объединённая редакция МВД России, 1996. — 463 с.
5. Советская милиция: история и современность (1917 — 1987). — М.: Наука, 1995. — 318 с.
6. Полиция и милиция России: Страницы истории. — М.: Наука, 1995. — 318 с.